

ගිණුම්කරණ මූලිකාංග

AAT අදියර II

AFC - උසස් මූල්‍ය ගිණුම්කරණය හා පිරිවැයකරණය

රැකුම්ලේ විජේකෝන්
MAAT, ACMA, CA Finalist

ගිණුම්කරණ මූලිකාංග (මූල්‍ය ප්‍රකාශන මූලිකාංග)
Elements of Accounting

මූල්‍ය වාර්තාකරණය සඳහා වන සංකල්පනාත්මක රාමුවට අනුව මූල්‍ය ප්‍රකාශන මූලිකාංගයන් වන්නේ,

1. වත්කම්	}	මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශන මූලිකාංග
2. වගකීම්		
3. හිමිකම්		
4. ආදායම්	}	ආදායම් ප්‍රකාශන මූලිකාංග
5. වියදම්		

වත්කම් - Assets

වත්කම් අර්ථකථනය

වත්කම් යනු, “අතීත සිද්ධීන්වල ප්‍රතිඵලයක් සේ ආයතනය විසින් පාලනය කරනු ලබන වර්තමාන ආර්ථික සම්පතකි.”

ආර්ථික සම්පතක් යනු, ආර්ථික ප්‍රතිලාභ නිපදවීමේ හැකියාවක් සහිත අයිතමයකි. ඒ අනුව වත්කම් සතු ප්‍රධාන ලක්ෂණ 03 කි.

1. අයිතිය
2. ආර්ථික ප්‍රතිලාභ නිපදවීමේ හැකියාව
3. පාලනය

අයිතිය - Right

ආර්ථික ප්‍රතිලාභ නිපදවීමේ අයිතිය පහත පරිදි විවිධාකාරයෙන් විය හැකිය.

(අ) වෙනත් පාර්ශවයක බැඳීමක් හා අනුරූප අයිතියක්,
 උදාහරණ ලෙස :

- i. මුදල් ලැබීමේ අයිතිය
- ii. භාණ්ඩ හා සේවා ලැබීමේ අයිතිය
- iii. වාසිසහගත කොන්දේසි සහිතව අනෙක් පාර්ශවයක් සමඟ සම්පත් හුවමාරු කර ගැනීමේ අයිතිය
- iv. අනාගත අවිනිශ්චිත සිද්ධියක් මත වෙනත් පාර්ශවයක බැඳීමක් නිරාකරණය කිරීමේ දී ප්‍රතිලාභයක් ලැබීමේ අයිතිය

(ආ) වෙනත් පාර්ශවයක බැඳීමක් හා අනුරූප නොවන අයිතියක්,
 උදාහරණ ලෙස:

- i. දේපළ, පිරිසත හා උපකරණ හෝ තොග වැනි භෞතික අයිතම මත ඇති අයිතිය
- ii. බුද්ධිමය දේපළ භාවිතා කිරීමේ අයිතිය

මූල්‍ය ප්‍රකාශ මූලිකාංගයක් ලෙස වත්කමක් හඳුනා ගැනීමට නම්, පහත සඳහන් කොන්දේසි ඉටුවිය යුතු ය.

- i. ආර්ථික ප්‍රතිලාභ ගලා ඒමේ හවසනාවය
- ii. මුදල් නැමැති මාධ්‍යයෙන් විශ්වාසනීය ලෙස පිරිවැය හෝ වටිනාකම මැනිය හැකි වීම.

වත්කම් වලට උදාහරණ :

01. ඉඩම් හා ගොඩනැගිලි	}	දේපළ පිරියත හා උපකරණ	}	ජංගම නොවන වත්කම්
02. කල්බදු දේපළ				
03. යන්ත්‍ර සූත්‍ර				
04. මෝටර් රථ				
05. ලී බඩු	}	අස්පාශ වත්කම්		
06. කීර්තිනාමය				
07. ස්වාධිකාරය				
08. සන්නම්				
09. වෙළඳ ලකුණ				
10. ස්ථාවර තැන්පතු				
11. ආයෝජන				
12. අවසන් තොගය	}	මුදල් හා මුදලට සමාන දෑ	}	ජංගම වත්කම්
13. වෙළෙඳ ලැබිය යුතු දෑ				
14. ලැබිය යුතු බිල්				
15. ලැබිය යුතු ආදායම්				
16. ඉදිරියට කළ වියදම්				
17. බැංකු				
18. භාණ්ඩාගාර බිල්පත්				
19. මුදල්				

වත්කම් වර්ග කිරීම

ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිත අංක 01 (LKAS 01) ට අනුව වත්කමක් ප්‍රධාන කොටස් 02 කට බෙදිය හැක.

- i. ජංගම වත්කම්
- ii. ජංගම නොවන වත්කම්

ජංගම වත්කම් - Current Assets

වාර්තා කරන දිනයේ සිට ඉදිරි මාස 12 ක කාලයක් තුළ උපලබ්ධි වන ඇතැයි අපේක්ෂා කරන වත්කම් ජංගම වත්කම් නම් වේ.

ජංගම නොවන වත්කම් Non Current Assets

ජංගම වත්කම් නොවන අනිකුත් සියලුම වත්කම් ජංගම නොවන වත්කම් වේ.

$\text{ජංගම නොවන වත්කම්} = \text{මුළු වත්කම්} - \text{ජංගම වත්කම්}$

වගකීම් / බැරකම් - Liabilities

වගකීම් / බැරකම් අර්ථකථනය

වගකීමක් යනු, “අතීත සිද්ධියක ප්‍රතිඵලයක් සේ ආර්ථික සම්පත් මාරු කිරීමට ආයතනයකට වර්තමානයේ පවතින බැඳීම කි.”

බැරකමක් වීමට පහත නිර්ණායකයන් පැවතිය යුතුය.

- i. ආයතනයට බැඳීමක් පැවතීම.
- ii. බැඳීම ආර්ථික සම්පත් මාරු කිරීම සඳහා අදාළ වීම.
- iii. එම බැඳීම අතීත සිද්ධීන්වල ප්‍රතිඵලයක් සේ වර්තමානයේ පවතින බැඳීමක් වීම.

වගකීම් වලට උදාහරණ :

1. බැංකු ණය	}	ජංගම නොවන වගකීම්
2. උකස් ණය		
3. ණයකර		
4. වෙළෙඳ ගෙවිය යුතු දෑ (ණයහිමියෝ)	}	ජංගම වගකීම්
5. ගෙවිය යුතු බිල්		
6. ගෙවිය යුතු වියදම්		
7. කලින් ලද ආදායම්		
8. බැංකු අයිතව		

වගකීම් වර්ග කිරීම

ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිත අංක 01 (LKAS 01) ට අනුව වගකීම් ප්‍රධාන කොටස් 02 කට බෙදිය හැක.

- i. ජංගම වගකීම්
- ii. ජංගම නොවන වගකීම්

ජංගම වගකීම් Current Liabilities

වාර්තාකරණ දිනයේ සිට ඉදිරි මාස 12 ක කාලයක් තුළ ගෙවා නිම කිරීමට අපේක්ෂිත වගකීම් ජංගම වගකීම් නම් වේ.

ජංගම නොවන වගකීම් Non Current Liabilities

ජංගම වගකීම් නොවන අනිකුත් සියලු වගකීම් ජංගම වගකීම් නම් වේ.

ජංගම නොවන වගකීම් = මුළු වගකීම් - ජංගම වගකීම්

ස්කන්ධය / හිමිකම් - Equity

ව්‍යාපාරයක මුළු වත්කම් වලින් සියලුම බැරකම් / වගකීම් ඉවත් කළ පසු ඉතිරිවන ප්‍රමාණය ස්කන්ධය නම් වේ. එනම්, කිසියම් ව්‍යාපාරයක අයිතිකරු විසින් ව්‍යාපාරයට යොදවනු ලබන වත්කම්වල වටිනාකම වේ.

හිමිකම් = මුළු වත්කම් - මුළු වගකීම්
 හිමිකම් = ශුද්ධ වත්කම

ඒ අනුව ස්කන්ධය / හිමිකම ව්‍යාපාරයක ශුද්ධ වත්කම් ලෙස ද හැඳින්විය හැක.

ආදායම් - Income

ආදායම් අර්ථකථනය

ආයතනයක අයිතිකරුවන් විසින් කරනු ලබන දායක වීමකින් හැර ස්කන්ධය ඉහළ යෑමේ ප්‍රතිඵලයක් වන වත්කම්වල වැඩි වීමක් හෝ වගකීම්වල අඩු වීමක් ආදායම් නම් වේ.

උදාහරණ : විකුණුම්, ලද වට්ටම්, ලද ගෙවල් කුලී, ලද ලාභාංශ, ලද ආයෝජන පොලී, බැංකු පොලී

වියදම් - Expenses

වියදම් අර්ථකථනය

ආයතනයක අයිතිකරුවන්ට කරන බෙදාහැරීමක් හැර ස්කන්ධය පහළ යෑමේ ප්‍රතිඵලයක් වන වත්කම්වල අඩු වීමක් හෝ වගකීම්වල වැඩි වීමක් වියදම් නම් වේ.

උදාහරණ : ගැණුම්, දුන් වට්ටම්, ගෙනඒමේ කුලී, බැංකු ගාස්තු, ගෙවල් කුලී, වැටුප් හා වේතන, බොල් ණය, රක්ෂණය, දුරකථන, විදුලිය, ඝයවීම් .

මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල මූලිකාංග මැනීමේ විවිධ පදනම්

මූල්‍ය ප්‍රකාශන මූලිකාංගයක් වන වත්කම්, වගකීම්, හිමිකම්, ආදායම් සහ වියදම් මැනීම යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල මූල්‍යමය වටිනාකම තීරණය කිරීමේ ක්‍රියාවලියයි. සංකල්පනාත්මක රාමුවට අනුව මූලිකාංග මැනීම සඳහා පහත සඳහන් ක්‍රම භාවිතා කල හැකි වේ.

1. ඓතිහාසික පිරිවැය
2. ප්‍රවර්තන පිරිවැය
3. උපලබ්ධි අගය
4. වර්තමාන අගය

1. ඓතිහාසික පිරිවැය මත මිනුම්කරණය (Historical Cost)

එනම් වත්කමක් නම් අත්පත් කර ගන්නා අවස්ථාවේදී ඒ සඳහා ගෙවූ වටිනාකම මත පදනම්ව වත්කම අගය කිරීමයි. වගකීමක් නම් එම වගකීම ලබා ගන්නා අවස්ථාවේ ඒ සඳහා ගෙවිය යුතු වටිනාකම මත පදනම්ව වගකීම අගය කිරීමයි.

උදාහරණ:

2020 වර්ෂයේ මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනය තුළ ඉඩම, 2010 වර්ෂයේදී මිලදී ගත් වටිනාකම මත සටහන් කර තිබීම.

2. ප්‍රචරිත පිරිවැය මත මිණුම්කරණය (Current Cost)

එනම් වත්කමක් නම් එය වර්තමානයේදී එවැනි ස්වභාවයේ වත්කමක් අත්පත් කර ගැනීම සඳහා ගෙවිය යුතු වටිනාකම මත පදනම්ව අගය කිරීම වේ. වගකීමක් නම් එය වර්තමානයේ එවැනි වගකීමක් නිදහස් කිරීම සඳහා අදාළ වටිනාකම මත පදනම්ව අගය කිරීම වේ.

උදාහරණ:

මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශනය තුළ ඇතුළත් ඉඩම ප්‍රත්‍යාගණන අගය හෙවත් එවැනි ස්වභාවයේ ඉඩම මිලදී ගැනීම සඳහා දැරිය යුතු පිරිවැය පදනම් කර ගනිමින් අගය කිරීම.

3. උපලබ්ධි අගය මත මිණුම්කරණය (Realisable / Settlement Value)

එනම් සාමාන්‍ය උපලබ්ධි හෙවත් විකුණුම් ක්‍රියාවලියකදී වත්කම මගින් ලබා ගත හැකි වේ යැයි අපේක්ෂිත වටිනාකම හෝ සාමාන්‍ය ව්‍යාපාර කටයුත්තකදී වගකීමක් සඳහා ගෙවිය යුතු වේ යැයි අපේක්ෂිත වටිනාකම මත පදනම්ව අගය කිරීම වේ.

උදාහරණ:

තොග ශුද්ධ උපලබ්ධි වටිනාකම මත පදනම්ව හඳුනා ගැනීම.

4. වර්තමාන අගය මත විකුණුම්කරණය (Present Value)

එනම් සාමාන්‍ය ව්‍යාපාර කටයුත්තකදී අනාගත මුදල් ප්‍රමාණයන්හි ගලා ඒම හෝ ගලායාම්වල මට්ටම් කල අගය තුළින් ඒවායේ වර්තමාන අගය හඳුනා ගැනීමයි.

උදාහරණ:

මූල්‍ය කල්බදු වත්කමක් සඳහා අනාගතයේ ගෙවිය යුතු මුදල් ප්‍රවාහයන් හි වට්ටම් කල වර්තමාන අගය මත පදනම්ව හඳුනා ගැනීම.

ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ - (LKAS / SLFRS)

ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතියක් යනු,

කිසියම් ගිණුම්කරණ විචල්‍යයක හඳුනා ගැනීම, මැනීම, ඉදිරිපත් කිරීම හා හෙළිදරව් කිරීම සම්බන්ධයෙන් වන නීත්‍යානුකූල මඟ පෙන්වීම් ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතීන් වේ.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ දැනට ක්‍රියාත්මක සියළු ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතීන් (LKAS / SLFRS) ගිණුම්කරණ සම්බන්ධයෙන් වන නීතිරීතීන් වන අතර මේ සඳහා නෛතික වටපිටාව සකස් වී ඇත්තේ 1995 අංක 15 දරණ ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ හා විගණන ප්‍රමිත පනත තුළිනි.

1995 අංක 15 දරණ ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ හා විගණන ප්‍රමිත පනත සම්බන්ධයෙන් වන මූලික පැහැදිලි කිරීම්.

මෙම පනත,

- (අ) ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිත සහ විගණන ප්‍රමිත ඇති කිරීම.
- (ආ) ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිත සහ විගණන ප්‍රමිත සමීක්ෂණ මණ්ඩලය පිහිටුවීම හා,
- (ඇ) ඊට සම්බන්ධ හෝ අනුශාංගික කාරණා සඳහා විධිවිධාන සැලැස්වීම පිළිබඳව අදාළ වේ.

ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිත සම්මත කිරීම - 2 (1) වගන්තිය

- ව්‍යාපාරික ආයතන වල ගිණුම් සකස් කිරීමේදී හා ඉදිරිපත් කිරීමේදී ඒකාකාරීභාවයක් මෙන්ම ගුණත්වයේ උසස් කරලීමක් ඇති කිරීම සඳහා අවශ්‍යවන ගිණුම් ප්‍රමිති ශ්‍රී ලංකා වරලත් ගණකාධිකාරී ආයතන මඟින් කලින් කළ සකස් කර සම්මත කළ යුතු ය.
- තවද මෙම සම්මත කරනු ලැබූ ප්‍රමිත ගැසට් පත්‍රයේ පළ කරනු ලැබිය යුතු අතර එසේ ප්‍රකාශිත දිනයේ සිට ඒවා බල පැවැත්වෙන සේ සලකනු ලැබේ.

ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිත සම්මත කිරීම - 2 (1)

- ව්‍යාපාරික ආයතනවල ගිණුම් විගණන කිරීම පාලනය කිරීමේ දී අවශ්‍ය වන යෝග්‍ය විගණන ප්‍රමිත කලින් කළ සම්මත කරනු ලැබිය යුතු වේ.
- තවද සම්මත කරනු ලැබූ ප්‍රමිත ගැසට් පත්‍රයේ පළ කරනු ලැබිය යුතු අතර එසේ ප්‍රකාශිත දිනයේ සිට ඒවා බල පැවැත්වෙන සේ සලකනු ලැබේ.

ප්‍රමිතීන් වෙනස් කිරීම හා සංශෝධනය කිරීමේ බලය

ඉහත සඳහන් කළ ගිණුම් හා විගණන ප්‍රමිත කවර හෝ අවස්ථාවකදී ප්‍රතිශෝධනය කිරීම, වෙනස් කිරීම, ඉවත් කිරීම හා සංශෝධනය කිරීම කළ හැකි අතර ඒවා ගැසට් පත්‍රයේදී පළ කළ යුතුය. එතැන් පටන් ඒවා බලපැවැත්වෙන බව සැලකේ. එමෙන්ම මෙම වෙනස් කරන ලද සියළුම වෙනස් කිරීම් ගැසට් පත්‍රයේ පළ කරන ලද දන්වීමක් මඟින් හෝ වෙනත් ආකාරයකින් මහජනතාවට ද දැනුම් දිය යුතුය.

2 හා 3 වගන්තිය අනුව

මෙම පනතේ උපලේඛනයේ සඳහන් සියළු ව්‍යාපාරික ව්‍යවසායන් එනම් නිශ්චිත ව්‍යාපාරික ව්‍යවසායන් (Specified Business Enterprises) ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ ප්‍රමිත අනුගමනය කිරීම අනිවාර්ය වේ.

මෙම නිශ්චිත ව්‍යාපාරික ව්‍යවසායන් මඟින් තම ගිණුම් හා ගිණුම් ප්‍රකාශන සකස් කිරීමේ දී හා ඒවා ඉදිරිපත් කිරීමේ දී ශ්‍රී ලංකා ගිණුම් ප්‍රමිතීන් අනුගමනය කළ යුතු අතර එම ගිණුම්වල සත්‍ය හා සාධාරණභාවය නිශ්චය කිරීමේ පරමාර්ථයෙන් විගණනයක් කිරීමේ දී ශ්‍රී ලංකා විගණන ප්‍රමිතීන් වලට එකඟව එවැනි විගණනයන් පවත්වාගෙන යා යුතුය. නිශ්චිත ව්‍යවසාය ගණයට අයත්වන ව්‍යාපාර පහත වේ.

- කොළඹ කොටස් වෙළඳපොළේ ලැයිස්තුගත සමාගම්.
- 1998 අංක 30 දරන බැංකු පනත යටතේ බලපත්‍ර ලබා ඇති සමාගම්.
- රක්ෂණ ව්‍යාපාර කටයුතු කරගෙන යාම සඳහා 1962 අංක 25 දරන රක්ෂණ පනත යටතේ බලය පවරන ලද සමාගම්.
- බදු ව්‍යාපාර කටයුතු වල යෙදී සිටින සමාගම්
- ණය නිෂ්කාශණ සමාගම්
- 1988 අංක 78 දරන මුදල් සමාගම් පනත යටතේ ලියාපදිංචි කරන ලද සමාගම්
- ඒකක භාර ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා 1987 අංක 36 දරන ශ්‍රී ලංකා සුරැකුම සහ විනිමය කොමිෂන් සභා පනත යටතේ බලපත්‍ර දෙන ලද සමාගම්.
- අරමුදල් පාලන සමාගම්
- ව්‍යාපාර වස්තු විනිමය ස්ථානයක් වශයෙන් ක්‍රියා කිරීමට 1987 අංක 36 දරන ශ්‍රී ලංකා සුරැකුම්පත් සහ විනිමය කොමිෂන් සභා පනත යටතේ බලපත්‍ර දී ඇති සමාගම්.

- 1987 අංක 36 දරන ශ්‍රී ලංකා සුරැකුම්පත් විනිමය කොමිෂන් සභා පනත යටතේ බලපත්‍ර ලබා නොගත්තේ වුවද පහත කොන්දේසි සපුරන අනෙකුත් සමාගම්
 - (අ) මිලියන 500 ඉක්ම වූ වාර්ෂික පිරිවැටුමක් ඇති සමාගම්
 - (ආ) ඉකුත් මූල්‍ය වර්ෂය අවසානයේ කොටස්හිමියන්ගේ ස්කන්ධය මිලියන 100 ඉක්ම වූ සමාගම්
 - (ඇ) ඉකුත් මූල්‍ය වර්ෂය අවසානයේ දළ වත්කම් ප්‍රමාණය මිලියන 300 ඉක්ම වූ සමාගම්
 - (ඈ) ඉකුත් මූල්‍ය වර්ෂය අවසානයේ බැංකු හා මූල්‍ය ආයතන වලට ඇති වගකීම් ප්‍රමාණය මිලියන 100 ඉක්ම වූ සමාගම්
 - (ඉ) ආයතනයේ සේවක සංඛ්‍යාව 1,000 ඉක්මවන සමාගම්
 - භාණ්ඩ විකිණීම හෝ සේවාවන් සඳහා අදාළ වන රාජ්‍ය සංස්ථාවන්

හිඟ්විත ව්‍යාපාර ආයතන පිළියෙල කරනු ලබන ගිණුම්

- මෙම පනත තුළින් හඳුනා ගන්නා විශේෂිත ව්‍යාපාර ව්‍යවසායක් (Specific Business Enterprise) තම වාර්ෂික ගිණුම් ප්‍රකාශනවල පිටපතක් සමීක්ෂණ මණ්ඩලය වෙත යැවිය යුතු අතර එම ගිණුම් ප්‍රකාශන ගිණුම් ප්‍රමිත අනුව සකස් කර ඇත්තේ ද යන්න පරීක්ෂා කිරීම සමීක්ෂණ මණ්ඩලය විසින් කරනු ලැබේ.
- මෙවැනි ගිණුම් ප්‍රකාශන ලැබී වර්ෂයක් තුළදී අවශ්‍ය වන යම් පැහැදිලි කිරීම් කරන මෙන් අදාළ ව්‍යාපාර වල බලයලත් පුද්ගලයින්ට හෝ එවැනි ව්‍යාපාරයක විගණකයා වෙත ඉල්ලීමක් ලිඛිතව කිරීමට ශ්‍රී ලංකා ගිණුම්කරණ හා විගණන ප්‍රමිත සමීක්ෂණ මණ්ඩලයට බලය ඇත.
- තවද අදාළ ව්‍යාපාරයේ අධ්‍යක්ෂවරුන් කැඳවා ගිණුම් ප්‍රකාශන සකස් කිරීම හා ඉදිරිපත් කිරීම සම්බන්ධව අවශ්‍ය කරුණු පිළිබඳව ප්‍රශ්න කළ හැකිය.

ගිණුම්කරණ ප්‍රමිත භාවිතයේ වැදගත්කම / අවශ්‍යතාවය / වාසි

1. ගිණුම්කරණ ක්ෂේත්‍රය තුළ නියැලෙන සියලු පාර්ශවයන් සඳහා මග පෙන්වීමක් ලැබීම.
2. ඒ මගින් ඒකාකාරීභාවයක් සහිතව මූල්‍ය ප්‍රකාශන සකස් කිරීමේ හා ඉදිරිපත් කිරීමේ හැකියාවක් ලැබීම.
3. එමගින් මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල සංසන්දනාත්මක භාවය වර්ධනය වීම.
4. ඒ මගින් ආර්ථික තීරණ ගන්නා වූ පාර්ශවයන්ගේ තීරණ වඩාත් නිවැරදි හා උසස් තත්වයකට පත් කිරීමට හැකි වීම.
5. එමගින් ගිණුම්කරණයේ මූලික අරමුණු ඉටු කරගත හැකි වීම.